

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Назва освітнього компонента: Нормативний / вибірковий:	«Основи теорії літератури» нормативний
Ступінь освіти: Освітня програма:	Бакалавр Філологія. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Рік / семестр / курс:	2021–2022 / I семестр / I курс
Викладач:	Акулова Надія Юріївна, Мажара Наталя Сергіївна
Профайл викладача:	https://filolog.mdpu.org.ua/?page_id=15743
Контактний телефон:	(097) 5206 225
E-mail:	nadezhda_akulova@mdpu.org.ua
Сторінка ОК на платформі ЦОДТ МДПУ імені Богдана Хмельницького:	http://www.dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=4648
Консультації:	Очні консультації: щоп'ятниці з 12 ⁴⁵ до 14 ⁰⁰ Онлайн-консультації: платформа ЦОДТ МДПУ імені Богдана Хмельницького

1. АНОТАЦІЯ

Освітній компонент «Основи теорії літератури» викладається здобувачам вищої освіти філологічного факультету на першому році навчання. Він формує початкові уявлення про мистецтво слова. Предметом освітнього компонента є загальні закономірності розвитку літератури та базові поняття й категорії науки про літературу, що становлять обов'язковий мінімум знань про принципи структурної організації художнього тексту й закони історичної еволюції літератури як виду мистецтва. Зміст освітнього компонента реалізується у процесі вивчення таких розділів: літературно-художня творчість і наука про літературу; принципи класифікації художньої літератури; літературний твір; літературний процес; основи методології літературознавчого аналізу. Теоретичний блок: розкриття фундаментальних положень, понять, категорій літературознавчої науки. Практичний блок: формування практичних умінь і навичок аналізу словесно-художнього твору, які сприяють більш повному й глибокому розумінню ідейно-естетичної специфіки національної і світової літератури. Самостійна робота: розвиток навичок та умінь самостійно працювати з фаховою літературою наукового чи довідкового характеру, виконувати проблемно-пошукові завдання.

2. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета – закласти теоретичний фундамент для вивчення майбутніх історико-літературних дисциплін; сформувати навички літературознавчого аналізу художнього твору.

Завдання:

- ознайомити здобувачів вищої освіти з літературознавством, його структурою, визначити місце науки про літературу в системі інших гуманітарних дисциплін;
- сформувати уявлення про феномен мистецтва, з'ясувати специфіку естетичної природи літератури як мистецтва слова;
- надати системні знання про принципи класифікації художньої літератури, літературний твір як художнє ціле, закономірності розвитку й функціонування літератури;
- розвивати практичні навички аналізу літературного твору як художньої цілісності на основі широкого фактичного матеріалу;
- навчити застосовувати літературознавчі поняття для повного й глибокого розуміння ідейно-естетичних особливостей української і світової літератури.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу.

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 9. Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

ФК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 13. Аналізувати й інтерпретувати твори зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

5. ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Кількість годин	16	28	46

6. ПОЛІТИКА

Обов'язкове відвідування аудиторних занять; попередня підготовка до лекційних та семінарських занять згідно з рекомендаціями викладача; активна участь в обговоренні питань; якісне та своєчасне виконання завдань, засвоєння тем для самостійного опрацювання; участь у всіх видах контролю – поточному, проміжному та підсумковому. Обов'язкове дотримання Кодексу академічної доброчесності, прийнятого в МДПУ імені Богдана Хмельницького, (https://mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/Kodeks-akadem-dobrochesnosti_2020.pdf), а також Положення про академічну доброчесність (https://mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/akademichna-dobrochesnist_2020.pdf). Здобувачі освіти повинні самостійно виконувати навчальні завдання та завдання поточного й періодичного контролю, самостійні завдання, посилаючись на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право.

7. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Кількість годин	Тема	Форма діяльності, кількість годин	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЯ ТВОРЧІСТЬ: СУТНІСТЬ І ПРИНЦИПИ КЛАСИФІКАЦІЇ						
11	Тема 1. Вступ.	Установча	Література:	1. Підготуйте колективну	5	Вересень

	Літературознавство як наука	лекція (2 год.) <i>Семінарське заняття</i> (2 год.) Самостійна робота (7 год.)	1-10; 12; 15 URL: 1-7	доповідь-презентацію за темою «Літературознавство у структурі навчальних дисциплін». 2. Випишіть висловлювання про літературу або літературознавство, які найбільше вас зацікавили. Прокоментуйте їх.		2020
10	Тема 2. Специфіка літератури як виду мистецтва	<i>Семінарське заняття</i> (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	Література: 1-10; 12; 15 URL: 1; 2; 5; 6	1. Подайте у вигляді схем відомі вам класифікації видів мистецтва. 2. Чи можна, на вашу думку, вважати наведені уривки зразками художньої літератури? Відповідь обґрунтуйте.	5	Вересень 2020
6	Тема 3. Художній образ у літературі	Оглядова лекція (2 год.) <i>Семінарське заняття</i> (4 год.)	Література: 1-10; 12; 15 URL: 1; 2; 5	1. Для якого літературного напряму притаманне зображення виключно типових персонажів? Відповідь аргументуйте, наведіть приклади. 2. Чи можна говорити про характер князя Ігоря у «Слові про Ігорів похід»? Відповідь аргументуйте. 3. Встановіть, які засоби творення образу людини використовує О. Генрі у новелі «Останній листок».	5	Вересень-жовтень 2020
2	Тема 4. Основи	Лекція-брифінг	Література:	–		Жовтень

	генології	(2 год.)	1-10; 12-14 URL: 1; 2; 6			2020
12	Тема 5. Лірика й особливості організації поетичного тексту	<i>Семінарське заняття</i> (4 год.) Самостійна робота (8 год.)	Література: 1-10; 1-10; 12-14 URL: 2; 5; 6	1. Доберіть по 2 – 3 приклади віршів, написаних різними розмірами силабо-тоніки. У зошитах подайте ритмічні схеми віршів. 2. Подайте віршознавчий аналіз однієї поезії на вибір.	5	Жовтень 2020
9	Тема 6. Генезис і родові ознаки епосу	Лекція-анкета (2 год.)	Література: 1-10; 12; 13; 15 URL: 1; 2; 5; 6	–		Жовтень 2020
2	Тема 7. Основні категорії поезики драми	<i>Семінарське заняття</i> (2 год.)	Література: 1-10; 12; 14; 15 URL: 5; 6	1. Використовуючи наукові видання, словники, законспекуйте визначення: трагедія, комедія, драма, трагікомедія, мелодрама, міраклъ, містерія, мораліте, фарс, водевіль, інтермедія. 2. Поясніть (письмово) на конкретних прикладах, у чому полягає закон трьох едностей. 3. З'ясуйте функції ремарок у одноактівці	5	

М. Метерлінка «Сліпі».
4. Як відбувається побудова образу Юної сліпої у п'єсі М. Метерлінка «Сліпі»?

БЛОК 2. ПОЕТИКА ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ Й ЗАКОНОМІРНОСТІ ЛІТЕРАТУРНОГО БУТТЯ

10	Тема 8. Літературний твір як художнє ціле	Лекція-конференція + <u>контрольний захід</u> (2 год.) Самостійна робота (8 год.)	Література: 1-10; 12; 14-15 URL: 1; 2; 5; 6	-	<u>30</u>	Листопад 2020
4	Тема 9. Сюжет і композиція літературного твору	<i>Семінар-«мозковий штурм»</i> (2 год.)	Література: 1-10; 12-14 URL: 1; 2; 5; 6	1. Зіставте (письмово) фабулу та сюжет в оповіданні І. Буніна «Легкое дыхание». Визначте порушення фабульної послідовності у творі. Чим це зумовлене? 2. З'ясуйте специфіку композиційної організації новели В. Вулф «Королівський сад». Із якою метою авторка вдається до такої будови твору? 3. Проаналізуйте композицію новели П. Меріме «Таманго», беручи за основу поняття	5	Листопад 2020

				<p>«кут зору». Чи впливає така форма на зміст твору? Відповідь аргументуйте.</p> <p>4. Визначте зв'язок між епіграфом та «основним текстом» у новелі Е. По «Падіння в Мальстрем».</p>		
4	Тема 10. Мова художнього твору	<p>Лекція-візуалізація (2 год.)</p> <p>Проблемний семінар (2 год.)</p>	<p>Література: 1-10; 12; 14; 15</p> <p>URL: 1; 2; 5; 6</p>	<p>1. Складіть речення, у яких подані слова вживались би у прямому та переносному значеннях: золотий, сміятися, вечір. Поясніть їх вживання.</p> <p>2. Доберіть до поданих слів зображальні та ліричні епітети: сонце, туман, вогонь, світло, бузок, блакить, почуття, муза, тиша.</p> <p>3. Складіть невеликий текст, що базується на метафоричному перенесенні «місто – велике чудовисько».</p> <p>4. У наведених рядках Л. Костенко визначте використані тропи, обґрунтуйте (письмово) доцільність їх використання та естетичну функцію.</p>	5	
9	Тема 11. Часі простір у світі	Проблемний семінар	Література: 1-10; 11;	1. Які форми простору і часу наявні в оповіданні	5	Листопад 2020

	літературного твору	(2 год.) Самостійна робота (7 год.)	12–14; 15 URL: 1; 2; 6	А. Чехова «На подводе»? Відповідь проілюструйте прикладами. 2. З'ясуйте функції хронотопа в новелі М. Івченка «Земля в цвіту». 3. Новели О. Кобилянської «Жебрачка» та Г. Косинки «В хаті Штурми» схожі хронотопічно. У чому полягає ця подібність? Чим вона зумовлена?		
14	Тема 12. Закономірності розвитку й функціонування літератури	Інтерактивна лекція (2 год.) <i>Семінар- конференція</i> (4 год.) Самостійна робота (8 год.)	Література: 1-10; 14; 15 URL: 1; 2; 5; 6	1. Відшукайте у поемі І. Котляревського «Енеїда» елементи бароко і класицизму. 2. Складіть порівняльну таблицю «Естетичні домінанти романтизму й реалізму». 3. Підготуйте доповідь на тему «Імпресіонізм як стильова течія модернізму» (для одного студента). 4. Знайдіть у поданому вірші М. Семенка «Місто» не менше 4-х ознак футуризму. 5. У творчості Х. Кортасара яскраво проявилися ознаки постмодернізму. З'ясуйте, який художній	5	Листопад 2020

				прийом покладено в основу його новели «Нескінченність саду».	
4	Тема 13. Основи методології літературознавчого аналізу	Підсумкова лекція + <u>контрольний захід</u> (2 год.) Семінарське заняття (2 год.)	Література: 1-10; 12-14 URL: 1; 2; 5; 6	1. Ю. Лотман свого часу зазначив, що ідея твору «не міститься навіть у вдало дібраних цитатах». Яким чином дослідник літератури може досягнути сутності художнього тексту?	5/30 Грудень 2020

8. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Усний та письмовий, електронне тестування за допомогою карток-plickers та освітньої платформи Moodle, застосування QR-кодів, актуалізація здобутих знань та введення іншомовного елемента на занятті, систематизація та узагальнення навчального матеріалу, розвиток креативних здібностей шляхом використання технологій подвійного кодування інформації (інфографіка, скрайбінг-фасилітація, відеоскрайбінг, mind maps, презентації, відеоматеріали тощо) під час практичних занять, проведення поточного контролю, контролю виконання завдань самостійної роботи, періодичного контролю (перша та друга контрольні точки), оцінювання підсумкового (семестрового) контролю.

Критерії оцінювання відповідно до видів контролю

Загальна система оцінювання освітнього компонента	<p>Освітній компонент вивчається протягом одного семестру. Заплановано два періодичні контролю. Результати кожного з них є сумою поточного контролю та періодичної контрольної роботи. Максимальна кількість балів за один періодичний контроль становить 50 балів.</p> <p>Максимальна кількість балів за поточний контроль (усі види діяльності на практичних (семінарських) заняттях оцінюються на «5», «4», «3», «2», які заносяться в академічний журнал) становить 40% від максимальної кількості балів за періодичний контроль, тобто 20 балів. Вони обчислюються як середньозважений показник за діяльність здобувача вищої освіти на практичних (семінарських) заняттях.</p> <p>60% від максимальної кількості балів за періодичний контроль, тобто 30 балів, здобувач вищої освіти має змогу отримати за періодичну контрольну роботу. Самостійно підготовлені теми або розв'язані окремі пізнавальні завдання, що винесені для самостійного опрацювання здобувачами вищої освіти, оцінюються як частина періодичної контрольної роботи.</p>
--	---

	<p>Здобувач вищої освіти має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки. Вивчення освітнього компонента завершується недиференційованим заліком. Достатньою підставою для його автоматичного зарахування можна вважати наявність 60 і більше балів у підсумку семестрового оцінювання.</p> <p>Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач вищої освіти, – 100.</p>
Практичні (семінарські) заняття	<p>5 балів: здобувач вищої освіти дав вичерпну відповідь на поставлене питання і виявив глибоке знання теоретичних основ літературного процесу, спроможність мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність до всебічного аналізу літературних явищ у їх цілісності й специфічності, художньо-рецептивні та художньо-інтерпретаційні здібності; обізнаний з основними положеннями, теоретичними поняттями літературознавчої науки, вільно оперує її термінологією.</p> <p>4 бали: здобувач вищої освіти правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з курсу, розуміння основних положень, теоретичних понять, термінів літературознавчої науки.</p> <p>3 бали: здобувач вищої освіти допустив суттєві помилки у викладі матеріалу, порушив логіку відповіді, відтворив матеріал на елементарному рівні, подаючи окремі факти без їх подальшого аналізу.</p> <p>2 бали: здобувач вищої освіти не орієнтується в матеріалі за темою заняття.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Здобувач вищої освіти зобов'язаний відпрацювати пропущені практичні (семінарські) заняття, а також періодичні контрольні роботи. Невиконання навчального плану є підставою для недопущення здобувача до підсумкового контролю.</p>

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П. Вступ до літературознавства : навчальний посібник. К. : ВЦ «Академія», 2011. 334 с.
2. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури : підручник. Вид 4-е, стер. К. : Либідь, 2008. 486, [1] с.
3. Пахаренко В.І. Основи теорії літератури. К. : Генеза, 2009. 296 с.

4. Ткаченко А. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства) : підручник. [2-е вид., випр. і доповн.]. К. : ВПЦ «Київський університет», 2003. 448 с.
5. Ференц Н. Основи літературознавства : підручник. К. : Знання, 2011. 431 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

6. Безпечний І. Теорія літератури. К. : Смолоскип, 2009. 388 с.
7. Бернадська Н.І. Український роман: теоретичні проблеми і жанрова еволюція : монографія. К. : Академвидав, 2004. 366, [1] с.
8. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка. Українська поетика. Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 2008. 446 с.
9. Іванишин В. Нариси з теорії літератури : навчальний посібник. К. : ВЦ «Академія», 2010. 253 с.
10. Кодак М.П. Поетика як система : літературно-критичний нарис. К. : Дніпро, 1988. 158 с.
11. Копистянська Н. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства : [монографія]. Львів : Паїс, 2005. 364 с.
12. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / гол. ред. А. Волков. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 634 с.
13. Літературознавча енциклопедія. У 2-х т. / автор-укладач Ковалів Ю.І. К. : ВЦ «Академія», 2007.
14. Літературознавчий словник-довідник / ред. кол.: Гром'як Р.Т. [та ін.]. К. : ВЦ «Академія», 1997. 750 с.
15. Моклиця М. Основи літературознавства : посібник для студентів. Тернопіль : Підручники & посібники, 2002. 191 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Online-платформа ГО «Український літературний центр» // LITCENTR. URL: <https://litcentr.in.ua/>.
2. Літературна енциклопедія // УкрЛіб. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/dic/>.
3. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua.
4. Офіційний сайт Центру літературної освіти // LITOSVITA. URL: <https://litosvita.com/>.

5. Портал про культуру читання і мистецтво книговидання // Читомо. URL: <https://chytomo.com/>.
6. Словник літературознавчих термінів // OnlyArt. URL: <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/>.
7. Український книжковий веб-портал про сучасну українську та зарубіжну літературу // ЛітАкцент. URL: <http://litakcent.com/>.